

Metoděj Habáň

Masarykova filosofie náboženství

(Filosofická revue 10, 1938, s. 96)

K článku ve Filosofické revui (9, 1937, č. 4) o Masarykově filosofii náboženství činí J. Patočka v České mysli (33, č. 3-4) svých několik poznámek. Věcné výtky by byly: 1. Že nebylo dokázáno, že Masarykovo stanovisko je neúplné; 2. že pojem rozumnosti a rozumu jsou dvě věci rozličné u Masaryka a ve smyslu, jak byly pojaty v článku Revue. Předně v Revui byl udán souhrn všech větších spisů T. G. Masaryka, jak *definoval* Církev, zjevení, mystiku, teologii atd. Jsou-li definice nepřesné, pak není třeba jiných důkazů, pak stačí ukázat, že tyto nepřesné definice jsou ve spisech Masarykových. Tyto definice nebyly nikde, ani v Rozhovorech, podány jinak. Tedy spíše výtky pisatele Jpat. jsou nedoložené, těžko by dokládal, že skutečně pojmy, o něž jde, jsou ve spisech Masarykových jiné, než jak byly citovány. Dosud nejlepší logické vyjádření věci je definicí. Připouští-li snad autor poznámky i jiné prvky, iracionální (jak je dal znát ve své poznámce hněvem a nadávkami), pak nemůže mluvit o vědecké základně své poznámky.

Rozum a rozumnost mají se k sobě jako schopnost a její činnost, její požadavky a výsledky. Tento pojem rozumu a rozumnosti nelze omezovat předpoklady ani výklady dvojí rozumnosti. Rozumnost zdravé schopnosti rozumu je jen jedna správná; o jiných nelze vůbec mluvit ve filosofii a vědě. Proto bylo-li řečeno v článku Revue, že rozumnost je předpokladem víry, bylo to myšleno právě o zdravém a přirozeném požadavku lidského rozumu a nic jiného. Je vůbec podivné, že lze tak snadno najít jinou rozumnost než rozumovou, jak udává pisatel poznámky a nazývá to třeba historicko-sociologické nebo psycho-sociologické pozorování. Žádné pozorování iracionální není rozumné. Psycho-sociologické pozorování nemůže zjinačit pojmy věcí. Ať se ubírám k poznání určité věci jakoukoliv cestou, vždy je třeba dospět k přesnému pojmu. Proto bojuje-li se proti něčemu, je třeba bojovat proti skutečným pojmům (v našem případě teologie, zjevení, církve a mystiky) tak jak jsou a nikoliv tak, jak si to která doba nebo mysl představuje. Článek v Revui hlavně ukazoval nepřesnost pojmů; nepřesné pojmy jsou vůbec plodem minulého století. Mezi jinými nepřesnostmi je tedy i pojem zjevení a nezáleží na tom, je-li citát vzat z Rozhovorů nebo jiných knih Masarykových.

V Revui ostatně bylo více pojednáno o Masarykově negativní stránce ke zjevenému náboženství. Jeho negativní poměr k vědeckému náboženství neznamenal u Masaryka nic nového, nýbrž byl to pouhý deismus 18. století, o němž se dočte autor poznámky třeba

v Rádlových dějinách filosofie. Tedy je patrné, že autor článku znal nauku Masarykovu ve všech jeho knihách, nejen z Rozhovorů (k nimž má své kritické stanovisko, ne tak vůči osobnosti Masarykově, jako spíše vůči K. Čapkovi). Mimo to je možné rozlišovat osobnost T. G. Masaryka jako státníka a osvoboditele a jako filosofa náboženství. Od tohoto rozlišování neodvede ani hromobití slov a iracionální hněvu a nadávek Jpat. pisatele poznámky v České myslí, nebo J. Šimsy v Křesťanské revui a v Národním osvobození. I to je projev duchovní úrovně.